

Shvoy István

(1876–1949)

A Szegeden 1919 júniusában szervezni kezdett Magyar Nemzeti Hadsereg fővezére nagybányai Horthy Miklós altengernagy, az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészete hadiflottájának utolsó parancsnoka volt. Amikor a fővezéri „tisztétől” államfővé – kormányzóvá – választása okán Horthy Miklós megvált, a Magyar Nemzeti Hadsereg élére báró Willerding Rezső altábornagy – aki addig a Magyar Nemzeti Hadsereg gyalogsági felügyelője volt – került csapat-főfelügyelői minőségben (az elnevezés hamarosan hadsereg-főfelügyelőre módosult) 1921. január 10-én, majd újabb szervezeti változás után a Honvédelmi Minisztérium VII. csoportfőnökeként szolgált 1921 októberének végéig, amikor is a beosztásából történő felmentését kérte. Utóda vitéz Nagy Pál gyalogsági tábornok lett, aki 1922. január 4-étől mint a magyar királyi Honvédség főparancsnoka szolgált.

A magyar királyi Honvédség főparancsnoki szolgálati állásáról az 1925-ben kiadott *Szervi határozványok a m. kir. Honvédség Főparancsnoka számára* című dokumentumban többek között a következők olvashatók: „A m. kir. Honvédség Főparancsnoka a m. kir. honvédelem (sic!) összes alakulatainak az államfő alárendelt legmagasabb katonai parancsnok[a]. Ő irányítja a honvédelmi szervek háborús alkalmazásának előkészítését is. Így tehát ő az összes tisztán *katonai* ténykedések irányítója és vezetője.”

Ezen szolgálati állás 1940. március 3-án megszűnt. A Honvédség főparancsnokának valamennyi jog- és hatáskörét a magyar királyi Honvéd Vezérkar főnöke vette át. A szolgálati állást 1920 márciusa és 1940 márciusa között mindösszesen hat tábornok töltötte be. Közülük húsz hónapon keresztül, 1935. január 16-a és 1936. szeptember 5-e között töltötte be ezen beosztást a nyugállományból reaktivált – és szinte azonnal gyalogsági tábornokká kinevezett – vitéz Shvoy István.

Családi háttér és tanulmányok

Shvoy István 1876. május 4-én született Budapesten, alsó középosztálybeli családban. Apja – Shvoy Kálmán – a magyar királyi Államvasutak alkalmazásában állt. 1891-ben MÁV-ellenőrként dolgozott. Anyja – Cacciari Matild – a kor szokásainak megfelelően a család „összetartója” volt, nem ismeretes, hogy bármiféle kereső foglalkozása lett volna. Shvoy Istvánnak négy testvére született. Erzsébet – aki tanítónő lett –, Lajos – római katolikus pap, évtizedeken át székesfehérvári megyéspüspök –, Kálmán – tényleges állományú katonatiszt, altábornagy, majd országgyűlési képviselő –, illetve Etelka. Utóbbi négyesztendő korában, 1891-ben elhunyt.

Shvoy István Budapesten öt gimnáziumi osztályt végzett, majd a magyar királyi honvéd Ludovika Akadémiára pályázott, és sikeres felvételt követően 1891. október 1-jén kezdte meg katonai tanulmányait, „teljesen díjmentes államköltséges helyen”. Shvoy István még a Ludovika Akadémia négy évfolyamos hadapródiskolai képzési időszakában volt növendéke az intézménynek. Shvoy évfolyamában a jó tanulmányi eredményekkel büszkélkedők közé tartozott. Már növendékként tökéletesen tudott németül, és a későbbiek folyamán kitűnően megtanult franciául és olaszul (nagyapja olasz volt), de a szlovák és az orosz nyelv sem volt ismeretlen a számára. Ludovika akadémiai tanulmányait „igen jó” összeredménnyel fejezte be, és 1895. augusztus 18-án, 1895. szeptember 1-jei ranggal, 8. rangszámmal avatták honvéd hadapród-tiszthelyettessé a pozsonyi 13. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljához, ennél a csapatestnél kezdte meg tényleges állományú katonai szolgálatát 1891. október 1-jével.

Katonatiszti pályafutása

Első beosztása az ezred 4. századához kötötte, ahol csapattisztként szolgált 1896. január 8-ig, amikor is a dandársegédtiszti irodára vezényelték, ahol 1896. február 26-ig szolgált. Rövid vezénylése letelte után ezredének 1. századánál volt beosztott tiszt 1896. április 24-ig, amikor kórházba került. Betegsége oka nem ismeretes, de 1896. augusztus 1-jén térhetett vissza csapattestéhez, ahol továbbra is beosztott tiszt volt. 1896. november 1-jével (39. rangszámmal) hadnaggyá nevezték ki. 1897. március 16-a és 1897. április 24-e között élelmezőtiszti tanfolyamon vett részt Pozsonyban, amelyet jó eredménnyel fejezett be, és azt követően 1897. április 24-étől 1897. május 31-ig ismét az ezredénél teljesített századszolgálatot, 1897. június 1-jétől 1898. július 17-ig az ezred élelmezőtiszti beosztásába került, majd két hétig újra századszolgálat következett. 1898. augusztus 1-jével Shvoy Istvánt a pozsonyi 13. honvéd gyalogezred állományából áthelyezték a nyitrai 14. honvéd gyalogezred állományába, ahol továbbra is beosztott („alantos”) tiszti szolgálatot látott egészen 1899. december 1-jéig. Időközben, 1899. május 1-jével, 30. rangszámmal főhadnagyi kinevezést nyert.

1899. december 1-jétől az ezred altiszti iskolájának volt a parancsnoka, illetve az ezred egyik századának parancsnokát helyettesítette 1900. január 1-je és 1900. május 12-e között. Ezt követően az év végéig váltakozva vagy a szabadságon lévő századparancsnokok valamelyikét helyettesítette, vagy századszolgálatot teljesített. 1901. január 1-jétől 1901. március 31-ig a nyitrai 14. honvéd gyalogezred altiszti iskolájának a parancsnoka.

Ismeretes, hogy az adott időszakban önálló altisztképző iskolák nem működtek sem a császári és királyi hadseregben, sem a magyar királyi Honvédségben, ezen oknál fogva az altisztek képzését az adott csapattestnél „oldották meg” többnyire három hónapos időkeretben, általában az adott csapattest arra alkalmasnak talált fiatalabb tisztjei parancsnoksága alatt.

Shvoy István 1901. április 1-je és 1901. szeptember 30-a között a korábbi gyakorlatnak megfelelően századszolgálatot teljesített, illetve egy rövid időre – 1901. augusztus 20. és 1901. szeptember 10. között – az ezred 2. pót századának lett a parancsnoka. Alig három hét után, 1901. szeptember 30-án befejezte a nyitrai 14. honvéd gyalogezrednél a csapatszolgálatát, ugyanis sikeres felvételi után 1901. október 1-jén megkezdte a tanulmányait a budapesti magyar királyi honvéd felsőbb tiszti tanfolyamon, amely a magyar királyi Honvédség fiatal hadnagyai, főhadnagyai számára a császári és királyi Hadiiskolára – a vezérkari tisztképző intézménybe – történő felvételre készített elő.

A magyar királyi Honvédség főparancsnoka a tanfolyamot sikeresen elvégző honvédtisztek közül általában öt–nyolc személyt jelölt a bécsi képzőintézménybe, ahova a bekerüléshez a közös haderő tisztjeinek egyébként igen komoly felvételi vizsgát kellett tenniük.

Shvoy István magyar királyi honvéd főhadnagy 1901. október 1-je és 1902. augusztus 1-je között végezte el a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot – összeredménye „igen jó” volt –, és azt követően visszakerült csapattestéhez – a nyitrai 14. honvéd gyalogezredhez –, ahol beosztott tiszti szolgálatot látott el, illetve a magyar királyi 74. honvéd gyalogdandár törzsénél volt rövid ideig parancsőtiszt.

Az Osztrák–Magyar Monarchia hadereje számára vezérkari tiszteket képző intézmény közel fél évszázada működött már, amikor is Shvoy 1902. október 12-én megkezdte a tanulmányait a patinás bécsi intézményben. A képzés időtartama akkor két esztendő volt, amely idő alatt a hallgatók elméleti és gyakorlati órákon sajátították el a jövőbeni vezérkari testületbeli tisztek számára szükséges ismereteket. 1904. október 20-án fejezte be a tanulmányait „igen jó” összeredménnyel a császári és királyi Hadiiskolán, majd visszakerült csapattestéhez, és ismét századszolgálatot teljesített egészen 1905. május 1-jéig.

Shvoy Istvánt 1905. május 1-jével a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság – Székesfehérvár – vezérkari osztályára helyezték át, ahol hat hónapig teljesített szolgálatot, majd átkerült a pozsonyi magyar királyi 73. honvéd gyalogdandárhoz dandár vezérkari tiszti beosztásba. 1908. május 1-jével nevezte ki az uralkodó vezérkarhoz beosztott századossá Shvoy Istvánt, akinek a csapatteste ekkor már a besztercebányai 16. honvéd gyalogezred volt, ahol rövid ideig csapatatszolgálatot teljesített. 1908. júliusától 1911 közepéig a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságon volt beosztott vezérkari tiszt, csapattesténél „létszám felett való vezetés” mellett.

A pozsonyi honvédkerületből került fel Budapestre a magyar királyi Honvéd Főparancsnokságra, ahol beosztott tisztként szolgált a Katonai Osztályon. Ezen a szolgálati helyen érte a Szerb Királyságnak küldött osztrák–magyar hadüzenet.

1914 novemberéig a pozsonyi IV. honvédkerület vezérkari főnöki beosztását töltötte be, majd 1914. november 11-e és 1915. szeptember 14-e között a 40. honvéd gyaloghadosztály vezérkari osztályára került. A hadosztály előbb a Szerbia elleni hadműveletekben, 1915 januárjától pedig a Kárpátokban az Uzsoki-szoros védelmében vett részt. Időközben, 1915. augusztus 1-jén az uralkodó 1915. augusztus 1-jével soron kívül őrnaggyá nevezte ki, és továbbra is a vezérkarhoz beosztottként szolgált. 1915. szeptember 27-vel lett a hadsereg főszállásmesteri osztályában

vezérkari törzstiszt, és vezérkari főnök maradt ebben a beosztásában egészen 1916. augusztus 31-ig. 1916. szeptember 2-án vette át a szegeci II. honvédkerület parancsnokságán a vezérkari főnöki beosztást.

1917. június 30-án átkerült a Honvédelmi Minisztériumba, és a honvédelmi államtitkár irodájának vezetője lett. 1917. augusztus 1-jén elnyerte az alezre-desi rendfokozatot, továbbra is a vezérkarhoz beosztva. A mögöttes országrészben töltött időszak második felében, budapesti szolgálati beosztását követően, 1918 májusában ismét hadműveleti területre került, ahol a magyar királyi 20. honvéd gyalogezrednek zászlóalj-, majd ezredparancsnoka lett. Az Osztrák–Magyar Monarchia katonai összeomlását az olasz harctéren, betegen, kórházban érte meg, és így került olasz hadifogságba, ahonnan 1919 novemberében térhetett vissza Magyarországra.

A háború alatti katonai teljesítményéért kiérdemelte az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, a III. osztályú Katonai Érdemkeresztet hadidíszítménnyel és kardokkal, kétszer az Ezüst Katonai Érdemérmét hadiszalagon, kardokkal, a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon, kardokkal, a Károly Csapatkeresztet és sebesülés okán a Sebesültek Érmét, szalagján egy sebesülést jelző középsávval. Tulajdonosa volt a Jubileumi Emlékérem katonai változatának és a Katonai Jubileumi Keresztnek. Világháborús érdemei elismeréseként 1929. június 16-án az államfő, Horthy Miklós, mint a Vitézek főkapitánya vitézzé avatta.

Az olasz hadifogságból hazaérkezett Shvoy István alezre-desnek az állomány-rende-zés és a rendfokozatok „egységesítése” során 1917. augusztus 1-jei alezre-desi rendfokozatát – immáron a vezérkari testületben – 1919 decemberében, 1917. augusztus 1-jei ranggal, 29. rangszámmal „erősítették meg”.

Shvoy István alezre-des 1920. január 26-ig szabadságon volt, majd azt követően elfoglalta első szolgálati beosztását, amely a Honvédelmi Minisztérium 26. osztálya autó alosztályvezetői tiszte volt. 1920. május 1-jével ezre-desi kinevezést nyert. 1920. július 16-án a Honvédelmi Minisztérium I. csoportfőnöké-nek – a honvédség szervezésével, mozgósításával és személyi nyilvántartásával foglalkozó – helyettesévé, 1921. szeptember 22-én pedig a budapesti magyar királyi 2. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezte ki a kormányzó. Shvoy István ezre-des alakulatával a volt uralkodó, IV. Károly magyar király 1921. októ-beri visszatérési kísérlete során a kormányzóhoz hű csapatokat erősítette.

1922. május 31-én Shvoyt felmentették, de a parancsnokságot csak 1922. június 15-én adta át – olvasható a korabeli dokumentumban –, és „addig teljes felelősséggel vezeti az ezredét”.

1922. június 1-jével a Honvédelmi Minisztériumban a honvédség anyagi természetű ügyeiért felelős III. csoportfőnökének helyettese, 1923. május 15-én pedig III. csoportfőnöke lett. 1924. december 1-jén felmentették a Honvédelmi Minisztériumban betöltött csoportfőnöki beosztásából, és a budapesti magyar királyi 1. honvéd vegyesdandár gyalogsági parancsnokává nevezték ki. Fél évvel később elérte a tábornoki rendfokozatot, 1925. május 1-jével, ugyanazon rangnappal, 2. rangszámmal. 51 éves volt akkor.

Shvoy István mintegy két esztendeig szolgált a magasabb parancsnoki beosztásban, amikor új feladatot kapott. A magyar királyi vámőrség felügyelőjének lett a helyettese 1926. október 1-jei hatállyal. A magyar királyi vámőrség nem volt más, mint a trianoni békeszerződés katonai előírásain való sajátos átlépés, ugyanis a vámóralakulatok a magyar királyi Honvédség rejtésben lévő alakulatai voltak. Később – ugyancsak még rejtésben – a vámőrség a határőrség nevet kapta. A magyar királyi vámőrségnél teljesített kiváló szolgálatának elismeréséért 1927-ben – mint vámőrtábornok! – megkapta a II. osztályú Magyar Érdemkeresztet.

Két esztendeig töltötte be a vámőrség felügyelőjének helyettesi tisztét Shvoy, majd 1928. október 1-jével a Kormányzói Elhatározás a szombathelyi magyar királyi 3. honvéd vegyesdandár parancsnoki beosztásába emelte, ahová 1928. október 15-ig kellett bevonulnia. Vegyesdandár-parancsnoki szolgálata idején nyerte el az altábornagyi kinevezését 1928. november 1-jével, ugyanazon rangnappal. 1933. január 1-jéig szolgált Szombathelyen, amikor is beosztásából felmentették, és 1933. március 1-jével nyugállományba került. Addigra már megkapta a magyar Háborús Emlékérmeket kardokkal és sisakkal, valamint az Osztrák Háborús Emlékérmeket kardokkal. Több mint harminchat év szolgálati esztendő volt mögötte, és a korabeli szabályozás szerint a 36. szolgálati évet betöltött tábornokoknak és tiszteknek nyugállományba kellett vonulniuk, „saját kérelmükre”.

Shvoy Istvánt szolgálati ideje alatt előjárói 1924 és 1932 között „kiváló”-ra minősítették, és azt írták róla, hogy mint vegyesdandár-parancsnok kiváló. 1931-ben „hadtestparancsnokul jól alkalmas” minősítés szolt róla. Az 1920 utáni szolgálatai elismerésül – „kiváló és eredményes működésért, átszervezés miatt parancsnoki állásától való megválása alkalmából” – 1922 augusztusában, ezredesként Kormányzói Dicsérő Elismerésben részesült, majd – „vegyesdandár parancsnoki minőségben, az alárendelt csapatok és intézmények korszerű kiképzése és színvonalának magas fokra emelése, a m. kir. honvédség fejlesztése” indoklással, „tényleges szolgálatból való kiválás alkalmából” – 1933 márciusában

altábornagyként kiérdemelte a Különös Dicsérő Elismerést, azaz a Magyar Korona Nagy Aranyérmét is.

Nyugállományba helyezését követően a nőtlen Shvoy István visszaköltözött Budapestre a Horthy Miklós út (ma Bartók Béla út) 59. I. emelet 9. szám alatti lakásába, és a nyugállományú tábornokok békés életét élte. Alig két esztendővel a nyugállományba helyezését követően új államfői döntés született. Vitéz Shvoy István nyugállományú altábornagyot 1935. január 16-ával a magyar királyi Honvédség főparancsnokává nevezte ki Horthy Miklós, és 1935. február 1-jével, 1935. február 1-jei ranggal a tényleges állományban gyalogsági tábornokká nevezte ki. A döntés háttéréről nem sok minden tudható, mindenesetre, ha esetleg Shvoy István az 1933-as – az akkori jogszabályoknak megfelelő – nyugállományba helyezését nehezményezte (volna), akkor teljes elégtételt kapott.

Tiszténél fogva a Magyar Országgyűlés felsőházának is tagja volt, a Felsőház külügyi bizottságában és véderőbizottságában kapott helyet. Érdekesség, hogy az 1935–1940-es parlamenti ciklusban volt olyan másfél év, 1935. április 29. és 1936. október 21. között, amikor mind a három Shvoy fiú mandátumot birtokolt: István mellett Lajos (1927. november 25-től) mint székesfehérvári megyéspüspök, a képviselőházban pedig Kálmán mint a kormánypárt (Nemzeti Egység Pártja) egyik szegedi képviselője (1935. április 29-től).

Főparancsnoki beosztásának idején számos külföldi kitüntetést kapott, így az Olasz Korona Rend nagykeresztjét, az észt Saskereszt Rend I. osztályát a csillaggal, a német Olympiai Díszjelvény I. osztályát, a Finn Fehér Rózsa Rend nagykeresztjét, az Osztrák Érdemrend I. osztályát.

Shvoy főparancsnoki működése mindösszesen 20 hónapot tett ki. 1936. szeptember 5-én beosztásából felmentette az államfő, ugyanazon nappal nyugállományba helyezte, és egyúttal a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot adományozta a számára. Felmentésének okai nem ismertek, hasonlóan a kinevezéséhez. Második nyugállományba helyezését követően nem sokkal „kivételesen odaítélve” kapta meg az I. osztályú Tiszti Katonai Szolgálati Jelet, amelyet negyven év tényleges szolgálatban eltöltött idő után ítéltek oda. Shvoy esetében az 1933 és 1935 közötti nyugállományban töltött két esztendőből eltekint(het)ett az államfő, és a tényleges szolgálatot minden bizonnyal folyamatosnak tudta be. Shvoy Istvánnal a felmentését és második nyugállományba helyezését követően még számolt a honvédség vezetése. Egy 1938-ban készült dokumentum tanúsága szerint „Fr. [felriasztás, azaz mozgósítás – Sz. S.] esetén Országos Katonai Parancsnoknak van kiszemelve”. Erre a későbbiekben nem került sor.

Az egyedül élő, jelentős – 1944-ben több mint negyvenezer bélyegből álló – bélyeggyűjteménnyel rendelkező nyugállományú tábornok nem szakadt el bajtársaitól, illetve a magyar királyi Honvédségtől. 1936 után több éven keresztül a Nyugállományú Katonatisztek Országos Szövetsége országos elnöki választmányának volt a tagja. 1940 és 1945 között az Első Magyar Gyapjúmosó és Finomposztógyár igazgatósági tagja volt. 1944 nyarán öccsénél, a székesfehérvári püspöknél lakott 1932-ben megözvegyült nővérükkel együtt, valószínűleg ott vészelték át a Magyarországon zajló harcokat. A második világháború befejezte után ismét Budapesten élt, korábbi lakásában, illetve számos esetben töltött hosszabb időt öccsénél, annak székesfehérvári, Szabadság (Koronázó) tér 1. szám alatti lakásában.

1945 júniusában az Első Magyar Gyapjúmosó és Finomposztó Gyár R. T. igazolási eljárásának végén a vállalat igazgatósági tagjait, köztük Shvoyt alkalmatlannak nyilvánították a pozíció betöltésére. Sikeres fellebbezést követően, fél évvel később a népbíróság hatályon kívül helyezte az igazolóbizottsági döntést. 1946. július 30-án a Honvédelmi Minisztérium állandó igazolóbizottsága határozatában „megfedtde”, de nyugellátását meghagyta. 1947 októberében egy új igazolási rendelet kiadását követően feljelentették azzal, hogy „fasisztabarát, demokráciaellenes”, 1919-ben ellenforradalmi tevékenységet fejtett ki, és mindvégig Horthy legbizalmasabb emberei közé tartozott. Az igazolóbizottság véleménye alapján Shvoy nyugállományú vezérezredes – a gyalogsági tábornoki rendfokozati elnevezés, hasonlóan a lovassági tábornoki, tüzérségi tábornoki és tábornagy rendfokozati elnevezéshez 1941 augusztusában egységesen vezérezredesire változott – nyugellátását 25 százalékkal csökkentették azzal az indokkal, hogy „jelenléte a demokráciára rendkívül káros”.

Néhány év múlva már fenyegetőbb fellegek sűrűsödtek a Shvoy testvérek felett: 1950-ben Shvoy Kálmán nyugalmazott honvéd altábornagy nyugdíját megvonták, és ezt követően alkalmi munkákból volt kénytelen megélni, 1951-ben Shvoy Lajos püspök házi őrizetbe került, Shvoy Erzsébetet pedig kitelepítették Budapestről. Ezt a legidősebb testvér, István már nem érte meg, a nyugállományú vezérezredes 1949. november 20-án hunyt el lakásában.

Temetéséről öccse, Shvoy Lajos püspök intézkedett. Az 1949. november 23-án megrendezett temetés költségeinek 20 százalékát állta a Honvédelmi Minisztérium. A volt magyar királyi Honvédség egykori főparancsnokának temetéséhez a Magyar Honvédség ennyivel járult hozzá! A székesfehérvári bazilika altemplomában nyugvó Shvoy családtagok sírkövén – szülei, Shvoy Kálmán (1843–1930) és Shvoy Kálmánné (1853–1938) neve mellett – ott szerepel öccsée, Shvoy Lajosé

(1879–1968), születési és halálozási adatok nélkül az 1962-ben elhunyt húgáé, Shvoy Erzsébeté és az övé: Shvoy István (1876–1949).

Irodalom

Keresztény Magyar Közéleti Almanach. Második kötet. *M–Zs. Közgazdasági enciklopédia II. csoport*. Szerkesztette és a kiadásért felel: Hortobágyi Jenő. Budapest, (k. n.), 1940.

Ki kicsoda? Kortársak lexikona. Budapest, Béta Irodalmi Részvénytársaság, 1937.

Országgyűlési Almanach. Az 1935–40. évi országgyűlésre. Szerkesztette: Haefler István. Budapest, Magyar Távirati Iroda Rt., 1935.

Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945. Sajtó alá rendezte, a bevezető szöveget írta, magyarázó jegyzetekkel ellátta: Perneki Mihály. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.

Szakály Sándor: A magyar királyi Honvédség főparancsnokai (1921–1940). *Új Honvédségi Szemle*, 126. (1998), 1. füzet, 1–22.

Szakály Sándor: Egy tábornok Szegedről. Vitéz Shvoy Kálmán altábornagy. In Deák Ágnes – Juhász Krisztina – Marton Gellért Ernő (szerk.): *Sipos József-emlékkötet*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék, 2023.